

Однак, негативний вплив бур'янів проявився на величину врожайності коренеплодів цукрових буряків. В середньому за роки досліджень бачимо, що чим довшим був період спільної вегетації культури з комплексом бур'янів, тим більшим було зниження врожайності коренеплодів. Так, на 15-й день спільної вегетації урожайність становила 30,9 т/га, а при забур'яненості посівів цукрових буряків протягом усього періоду вегетації знизилась до 7,6 т/га, тоді як у чистому контролі цей показник склав 32,9 га.

Одним з основних показників продуктивності коренеплодів цукрових буряків є цукристість: чим вона вища, тим кращі технологічні якості цукрових буряків. Максимальної величини цей показник досягає в кінці вегетації культури. З даних таблиці 2 видно, що в середньому за роки досліджень на варіанті, забур'яненому всю вегетацію, вміст цукру становив 8,3%, що на 9,8% нижче чистого посіву.

Аналізуючи дані таблиці 2, бачимо, що в середньому за роки досліджень найбільший збір цукру було отримано на варіанті, який був чистим від бур'янів всю вегетацію, – і становив 6,0 т/га. До 50-го дня спільної вегетації з бур'янами показник зменшився до 2,4 т/га, а при забур'яненні посівів цукрових буряків до кінця вегетації він становив 0,6 т/га, що на 5,4 т/га менше чистого від бур'янів контролю.

Список літератури

1. Бондарчук А.В. Небезпечні конкуренти // Цукрові буряки. - № 5 (23) 2001. - С. 18-20.
2. Методика исследований по сахарной свекле. - К.: ВНИС, 1988. - 292 с.
1. Землін М.І., Манух Я.П., Щиринський В.О. Для боротьби з бур'янами необхідні знання // Цукрові буряки. - № 3 (21). - 2001. - С. 10-11.

Одержано 013.02.12

О.І.Скловська, доц., канд. істор. наук
Державна льотна академія України, Кіровоград

Оптимізація дій влади та молоді на зламі тисячоліть

У статті розглянуто вітчизняну та зарубіжну історіографію, де справедливо вказувалось на те, що оптимізація дій влади і молоді стимулює руйнування ізоляціоністсько-русофобських стереотипів, щоб об'єднати антисоветизм національної еліти з загальноросійським опозиційним рухом, який прагнув, попри тоталітарному контролю, розворушити українську громадську самосвідомість.
історіографія, влада, молодь, руйнування

Назва “офіційно-міфологічний тип” цілком відповідає суті радянської російсько-державної свідомості. За назвою цілком можливо припустити, що цей тип свідомості стосується ідеалізації віддаленого архаїчного минулого. Цей тип міжнаціонального спілкування зберігся тільки тоді, коли соціально-політичні процеси остаточно руйнують тоталітарну державу. В основі дій мовної свідомості, є гальмування негативних впливів на молодь, що стала жертвою міфологічної творчості. У масовій свідомості в усі часи, завжди і всюди, більш чи менш функціонують ілюзорні уявлення. Це стосується також і міфологічного типу свідомості, який офіційно функціонував в УРСР [1; 2; 3; 4; 5].

«Мовна особистість» має історичні підстави в Росії і в Україні. Ось чому, таке важливе значення має наукове усвідомлення впливу становлення національно-патріотичного розвитку, який був спрямований проти стереотипів конформізму і всього того, що тривалий час заважало затвердженню національної ідеї в свідомості молодого покоління [6]. В основу крос-культурного вивчення комунікативної моделі, яка виявляє міфологізм свідомості молоді, покладено принцип закономірного становлення національної свідомості та повернення молодого покоління під вплив цивілізованого рівня національної ідеї, – повинна зважувати думку як традиціоналістів, так і модерністів-дослідників. Вільно чи не вільно, нехтуючи тим чи іншим підходом, можна тільки лише загальмувати подолання стереотипів більшовицького аморалізму й конформізму, як різновиду вульгарного богоборства, упровадженого ще за часів Сталіна, у тому числі для впливу на свідомість “широких мас трудящих”, молоді тощо.

Позитивний матеріал про факти підвищення моральності робітничого середовища теж мав своє в далекотерміновому змісті відношення до гальмування процесу української суверенності. Націонал-патріоти свою незгоду з КПРС подавали невеликими частинами, рахуючи особливості окремих історичних періодів, бо ще за часів брежнєвського “тихого” неосталінізму деякі ультрапатріоти могли здійснювати свої палкі почуття без шкоди національній ідеї, тільки коли поважно відносилися до розуміння законних прав українських молодих робітників, так і представників нацменшин. За таким же принципом, носії національної демократизації тоталітарної держави підбирали аргументи своєї правоти, що давало можливість використовувати українську ідею не в режимі «націоналістичного максимуму», а “мінімуму зрозумілого”, у тому числі не тільки «суверен-комуністами» із офіційної еліти, а й молоді з активною життєвою позицією, у трудових колективах тощо.

Міфологізм пропагандистського мислення дуже перекинує досвід реалій життя і в “цитаделях світового імперіалізму”, і в національних своїх регіонах. “Повзучий неосталінізм” міг утверджуватися, тільки отримуючи масову підтримку, у тому числі “маяків” з “робітничої аристократії” та простих трудівників. Ось чому, критичне світосприйняття, зокрема вульгарного тлумачення політичного життя, праці і побуту - нейтралізувалося звичайною каральною реакцією державної влади. Судячи з інформації, яка поступала в ЦК Компартії України з місць, все менше знаходилося доказів того, що молоді трудівники в більшості стали “вірними” революційним, бойовим і трудовим традиціям КПРС і радянського народу, хоча їх вірність справі миру у всьому світі були безсумнівною. [7] Комсомольські функціонери стали своєрідною кастою, поставляючи віддані кадри в “орден мечоносців”, тобто в превіліюваний прошарок радянської номенклатури.

Але формально-бюрократичні підходи мало впливали на зменшення фактів пияцтва і хуліганства, які стали основною частиною повсякденного життя більшості робітників, що мешкали у великих і малих гуртожитках. Тут, крім штучних лекцій штатних ораторів, висіли гасла наочної агітації, а саме стенди “Плани партії - плани народу”, “Вічно живий”, “Ленін - вождь, революціонер, мислитель” і інші. Як правило, ЦК КПРС перш за все, звертав увагу на наочну агітацію, плани виховної роботи, а не на побутові умови робітників та інших верств народу. Не було критеріїв оцінки якості життя, рівня офіційної політичної культури, тобто пасивна участь юнаків і дівчат у офіційних політичних заходах нікого не турбувала. Разом з тим комсомольські функціонери, перевіряючи стан ідейно-виховної роботи, іноді вимушені були відмітити, що є “нечисленні” факти, де мало приділяють уваги соціальній сфері, й не були створені всі умови для праці, побуту, навчання без відриву від виробництва. Хоча у багатьох робітничих гуртожитках було дуже незручно, вихователі обмежувалися самотніми лекціями і бесідами.

На початку 80-х років XX ст. на Україні було 11 тис. гуртожитків. В них проживало близько двох мільйонів чоловік, в більшості випадків представники офіційних ідеологічних організацій слідували за наочною агітацією і примітивним набором ідейно-виховних заходів, рідко за запрошенням досвідчених юристів, лікарів, викладачів вузів і тому подібне. Майже ніколи на офіційному рівні не піднімали питання про необхідність відновлення якості життя робітничої молоді, у тому числі подолання багаторічного проживання в умовах гуртожитку-казарми багатьох хлопців і дівчат із села (поруч з колишніми кримінальними злочинцями, які пройшли табірне ув'язнення, й часто звикли нехтувати моральних принципів).

Тоталітаризм “нормально” функціонував тільки змушуючи робітничих депутатів, котрі офіційно відображали інтереси молодих трудівників, підкорятись командним вказівкам і директивам. Ієрархічна залежність ЦК ЛКСМУ від ЦК КПРС і підвідомчого йому ЦК Компартії України, постійно обмежували обласні і міські комітети партії. Ось чому, самодіяльний характер комсомолу України майже не проявлявся, завдяки тому, що перший ставив імперські задачі, які мали всесоюзне значення, а інший в свою чергу повинен був мобілізувати підлеглі йому осередки комсомолу, профспілок і відповідних творчих спілок і самодіяльних формувань, вимагаючи імітації “посилення ідеологічного відпору” всім тим, хто “співає з голосу морально-розклавшогося Заходу”. Однією із таких імітуючих дій було питання, яке не підлягає дискусії: ставлення до вчення марксизму-ленізму, зокрема про суспільно-політичне життя, інтернаціональну солідарність з народами-форпостами сил “соціального прогресу”, які ведуть рішучу боротьбу з проявами американського імперіалізму (В'єтнам, Північна Корея, Куба, Лаос) і його продажних сателітів. Назви останніх постійно змінювались. Це могли бути Китай, Албанія, Чилі, Єгипет, якщо вони починали проводити самостійний курс.

Показний характер дружби – свідоцтво того, що в будь-який момент ЦК КПРС міг дати відповідну команду і молодий депутат (лектор, пропагандист), як “гвинтик всієї ідеологічної машини” починав розкривати “опортуністичні помилки правого і лівого толку”, як це було в часи протидії “націоналістичним шуканням Мао-Цзе-дуна в Китаї або О.Дубчека в Чехословаччині”, що прагне нібито “здійснити” правоопортуністичну модель “соціалізму з людським обличчям”. При проведенні інтернаціональних заходів, зв'язаних з засудженням політики того чи іншого режиму (що вийшов з-під влади вказівок ЦК КПРС), пропонувалось в комсомольсько-молодіжному виробничому колективі використовувати словосполучення-кліше “контрреволюційна змова”, “зрада корінних інтересів трудящих”, “розпродаж національного надбання”, “загроза прогресивним соціалістичним завоюванням” і т.ін.

Критично осмислюючи практику участі молодих депутатів в так званих “інтернаціональних заходах”, не можна думати, що пафосом пролетарської солідарності, включаючи підтримку боротьби народів, раніше колоніальних і напівзалежних країн, не була захоплена значна частина членів комсомольських організацій, особливо рядові трудівники. Про це нагадують і дані соціологічних досліджень. Звичайно, до оцінок і висновків соціологів, виконуючих в той час завдання за вказівками партійних комітетів потрібно ставитися дуже обережно, але не можна їх ігнорувати. В політичному житті України дружнім стосункам з молодими трудівниками соцкраїн надавалось дуже велике значення, щоб затінювати етносоціальні почуття у душі української ментальності

Ідеологічна машина Компартії України працювала в жорстокому режимі, неухильно відмічаючи “великі революційні свята” (7 листопада і 1 травня) урочистими заходами, відкликаючись на “круглі” і поточні дати в житті “братніх соціалістичних країн”. Наприклад, навіть 28-ма річниця проголошення Польської Народної Республіки

повинна буда слугувати ідеологічним приводом для того, щоб дати установку на проведення заходів, де молоді депутати, покликані були підкреслити “успіхи братньої польської держави в будівництві соціалізму, співробітництва і безкорисливої взаємодопомоги між СРСР і ПНР». Незмінним атрибутом формування суперінтернаціоналізму стає відвідування місць де поховані герої радянської влади або ж екскурсії до музеїв революційної слави, відкритих майже на кожному великому заводі. Солідарність молоді на споріднених підприємствах і ін. мала навіть забарвлення відносно атеїстичним заходам, які проходили у дусі “ленінських заповітів”, давали також солідарний сенс у дусі суперінтернаціоналізму, але часто на ці заходи молодь примушували брати участь, тому організаторів охороняла міліція і народні дружинники. У той же час замовчувалась «Катинська трагедія»...

Але велика кількість дружинників дуже байдуже відносилися до “громадського доручення”, виконувала свої обов’язки по старому, тобто формально чи не приходили чергувати зовсім, часто прогулюючи, чи завчасно тікаючи з чергування, не бажаючи патрулювати з “червоними пов’язками” по вулицях рідного міста. В пресі про це майже не говорилося, але архівні матеріали дозволяють наочно в цьому переконатись. Звісно, чимало було позитивних фактів, які відображали героїзм та самопожертву деяких дружинників з числа робітничої молоді [7]. Досліджуючи причини втрати довіри “до верхів”, звернемо увагу на «офіційний атеїзм» невдоволеність віруючих-католиків тим, що перекручувалась правда про життя 1-го слов’янина Папи Йоана Павла II, який вибачився за дії «інквізиторів» середньовіччя, засудив Голокост. Чимало зусиль Ватикан зосередив для пошуку порозуміння на Волині, Галичині, де діяли воявничі націоналісти.

Справді, в освітленні радянськими ЗМІ комсомольського ентузіазму, яким були проникнуті всі офіційні бесіди та лекції, особливо під час возведення гігантів народного-господарського комплексу БАМу, КАМАЗу, Чорнобильської та інших атомних електростанцій; багато з комсомольських журналістів вже не бажали підспівувати кар’єристським спрямуванням українських, зокрема комсомольських функціонерів. Вони ігнорували такого роду напівофіційні “побажання”, вишукуючи оригінальні сюжети, які дозволяли при вмілій подачі “буднів будівництва комунізму” зривати маску святенництва та фарисейства. Під час розгляду, наприклад, в Хустському міськкомі Компартії України Закарпатської області ідейно-виховної роботи парткому тресту “Хустхімстрой”, з’ясувалось, що для молодих будівельників в кращому випадку, могли пред’явити місце в гуртожитку, а пізніше - лише поставити на квартирний облік. До речі, по завданню міському партії, міський комітет Народного контролю виявив, що значна кількість людей, які проживали в молодіжному гуртожитку тресту, не мали ніякого відношення до нього. “Все це не могло не вплинути на текучість кадрів”, робився висновок народних дозорців в докладній записці в Хустський міськком Компартії України. Більш глибокої перевірки причин, однак, так і не було виявлено, але відмічалось, що на “низькому рівні тут була і постановка ідейно-виховної роботи”. Тому саме за “упущення й недоліки ідеологічного характеру” було “вказано” батьками-хазяїнами з міськкому КППС своїм підлеглим у тресті. Й такого роду “вказівок”, які просто бюрократично замовчували факти тяжких матеріальних умов життя і побуту молодих робітників республіки, засвідчували про приховану кризу радянського тоталітарного ладу.

Існування жорстокої системи покарань практично продовжувалося все життя робітничої людини, що не могло не породити та все ж таки породило альтернативну систему виховання на традиціях. Включаючи (досить розповсюджену серед всієї молоді), неформальну популярність табірно-блатної тематики. Найбільш цікаво

представленої у піснях під гітару кумира молоді 70-х років В.Висоцького (всі намагання заборонити “міський романс” самодіяльних бардів закінчилися невдачею).

Тоталітарний режим, формуючи політичну лояльність робітників-комсомольців, звичайно став набувати рис кастовості, але в той же час його притягуюча сила була в тому, що кожний трудівник міг реально потрапити у вищі ешелони управління, якщо він отримав відповідну професійну освіту і піднявся по східцях суспільно-політичної ієрархії, довівши свою політичну відданість ЦК КПРС. Разом з цим територіальні відміни видозмінювали шанобливі плани багатьох випускників, особливо сільських середніх шкіл. Освітній потенціал України, як і будь-якого набуваючого силу національно-поліконфесійного суспільства, що динамічно розвивається, прагне юридичного суверенітету, повноцінно функціонувало тільки тоді, коли в політичному житті національної республіки існує рівновага двох становищ: «єдності етнічного різноманіття і різноманіття форм такої єдності». Єдність, яка позбавлена етносоціального різноманіття, – мертва єдність що породжує параліч творчості, апатію думки, вона заводить в безвихідь будь-яку національну культуру і її складові (освіту та виховання), що з часом відбулося в роботі державних та суспільних організацій, вимушених ігнорувати суто український етноконфесійний аспект спадкоємності традицій.

Із політичного життя не можна було автоматично усунути наслідки сталінізму до тих пір, доки ідеологічна робота будувалась на вульгарно-матеріалістичному підході до проблеми формування “політичної зрілості робітничої зміни”, що не могло не змусити “владу маючих” на постійне примирення національної свідомості з насильницькою асиміляцією і бюрократичним свавіллям федерального центру, зокрема за допомогою адміністративно-каральних заходів.

Оскільки поняття “етнічне” служить для визначення всього (феноменального спектра) національно-специфічного, то термін “етносоціальне” стосується будь-яких понять, котрі на користь українській національній ідеї. Оригінальним виглядає узагальнення етноконфесійного різноманіття пошуків надзвичайного сенсу національної ідеї (сукупності національних ідеалів, котрі стають ідеологією національно-визвольних змагань) для демократичних зрушень, практичного обґрунтування шляхів... пошуку злагоди, порозуміння між патріотами, й так званими “суперінтернаціоналістами”... Об’єктивний розгляд різних підходів до подолання «комплексу меншовартості», безумовно, часто ховався і ховається під ідеологічну упередженість, створення «атмосфери політичної вендетти» – раніше це були кримотатарофобія, антисемітизм, намагання мати монополію на істину тощо. Заперечення моральної сили немарксистських поглядів, суперполітизація духовного життя нового покоління повернулось деморалізацією значної частини молодих трудящих, а проти цього спочатку активно виступила тільки патріотична інтелігенція та актив незалежного руху.

Поняття історичних змін в суспільно політичному житті робітничої молоді в даний період, закінчений крахом “розвиненого соціалізму”, буде не повним, якщо ми не будемо бачити протиріч пов’язаних з матеріалізацією національної ідеї. З одного боку, через альтернативний рух за права людини, з другого – з кризовим функціонуванням комсомольських і профспілкових комітетів, основних провідників партійно-комуністичної лінії серед робітничої молоді, в тому числі проживаючої далеко від рідних місць, де повніше всього зберігалася пам’ять про часи, які були зв’язані з матеріалізацією національної ідеї [8]. Незважаючи на суворі заходи, розкрадання соціалістичної власності, особливо на підприємствах, пов’язаних з виробництвом дефіцитної продукції повсякденного попиту, – прийняло характер соціального лиха. Біблейське “не укради”, яке було висміяне, як і інші моральні форми

зміцнення трудової честі та гідності у масово-політичній пропаганді, але повернулося їх девальвуванням у свідомості звичайних молодих робітників тощо.

Послідовність відмови від підпорядкування імперській Москві відрізнялася від традиційного виявлення рухомих факторів національно-державного суверенітету. Зважаючи на те, що Захід і Схід республіки порівняно з іншими суб'єктами «ближнього зарубіжжя», мають найбільшу кількість форм прояву «українського шляхетного менталітету», прихильники українського суверенітету починають з питання демократично еволюційних перетворень тоталітарного режиму. При цьому мається на увазі, що вже на етапі індустріального суспільства більшістю трудящих, зокрема з числа робітничої молоді, попри вульгарно-атеїстичному тиску, засвоєні такі соціальні явища цивілізованого суспільства, як відповідний правовий рівень захисту особистості, вільної професійної, політичної і етнічної свідомості.

Список літератури

1. Уильямс А. Дневники Берии. – Харьков, 1992.
2. Государственный исторический архив Российской Академии Наук (ГИА РАН) ф-17, оп 140, д 2191, л. 101 (Отчет ЦК Компартии Украины за 1973 год в отделе агитации и пропаганды ЦК КПСС); Держархів Закарпатської області ф. Р-842, оп.1, спр. 374, арк.9-13 (Листування з культуросвітустановами про їх роботу у 1969-1970 рр.).
3. «Я – за сотрудничество». Интервью с профессором Мичиганского университета В.Ф. Шляпентохом. // Социсследования. – 1986. - №6.
4. Майстренко І. Історія Комуністичної партії України. – Мюнхен, 1986.
5. Воронкова В.Г. Метафізичні виміри людського буття: Проблеми людини на зламі тисячоліть/Монографія./В.Г. Воронкова. Запоріжжя: Павел, 2000. - 176 с.
6. Воронкова В.Г. Синергетична методологія аналізу соціального управління//Гуманітарний вісник ЗДІА: Зб. наук. пр./Гол. ред. В.Г.Воронкова. - Запоріжжя: Вид-во Запоріжської державної інженерної академії.- 2009.- Вип. 36. - С.26-46.
7. Курас І.Ф. Федерация чи унітарна держава? // Політика і час.-1993. - №6.– С.3-9.
8. Сковская Е. И., Сковський И.З. Эволюция духовных ориентаций граждан Украины в условиях массовой безработицы // Науч. труды Академии /ГЛАУ/. Вып. II. ч. I.- Кировоград, 1997.

Одержано 10.02.12